

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22–24.
Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

„Amiről nem tudunk, az nem fáj” – a szexuális erőszak alulreprezentáltsága a bűnügyi statisztikában, a magánindítvány hiánya és lehetséges társadalmi hatásai

Jelige: *mérleg*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2024. október

2025.

Tartalomjegyzék

Témaválasztás indoklása	3
Bevezetés.....	3
<i>Az erőszakos szexuális bűncselekmények a bűnügyi statisztikában</i>	<i>3</i>
<i>A látencia okai.....</i>	<i>4</i>
jogi tényezők	4
egyéni tényezők	6
társadalmi tényezők	8
<i>A látencia problémája</i>	<i>9</i>
<i>A magyar jogrendszer hiányosságai az áldozatvédelem terén.....</i>	<i>11</i>
<i>Kutatási kérdés és hipotézisek.....</i>	<i>12</i>
Módszer	13
<i>Résztvevők</i>	<i>13</i>
<i>Mérőeszközök</i>	<i>14</i>
<i>Eljárás</i>	<i>15</i>
Eredmények	16
<i>Tájékoztatottság.....</i>	<i>16</i>
<i>Nemi erőszak mítoszok elfogadása.....</i>	<i>18</i>
<i>Szexuális erőszak áldozatai iránti empátia</i>	<i>19</i>
<i>Feljelentést megtevő vagy elmulasztó áldozatok megítélése</i>	<i>19</i>
<i>Érintettség</i>	<i>20</i>
Diszkusszió	22
<i>A kutatás korlátai</i>	<i>25</i>
<i>Kitekintés</i>	<i>26</i>

Témaválasztás indoklása

A nők elleni erőszak, azaz a nőket nemük miatt érő erőszakos tettek (ENSZ, 1993) különböző formái napjainkban viszonylag nagyobb nyilvánosságot kaptak a médiában, ám az e mögött megbúvó okok nem mondhatóak kimondottan pozitívnak. Magyarország európai uniós viszonylatban sok tekintetben elmarad az áldozatsegítés és a nők elleni erőszakos bűncselekmények kezelése terén. Habár az erre vonatkozó közéleti kommunikáció alapján több döntés is az áldozatok érdekeit szolgálja (pl. magánindítvány, Isztambuli Egyezmény ratifikációjának elutasítása), az uniós országokkal való összehasonlítás nem feltétlenül ezt bizonyítja. Magyarországon a szexuális erőszakos bűncselekmények látenciája kimondottan magas – a bűnügyi statisztikákat és a különböző forrásból származó, az áldozatok számára kiterő felmérések eredményeit összevetve azt láthatjuk, hogy az esetek nagyrésztében a bűncselekmény még csak nem is jut a hatóságok tudomására. A feljelentés elmaradásának több oka is lehet: a jogi akadályok, mint például a fent már említett magánindítvány és ehhez kapcsolódó rövid határidő, de egyéni és társadalmi tényezők is meghúzódnak mögötte. Ezek közül kiemelt jelentőséggel bírnak a nemi erőszak mítoszok, például az áldozathibáztatás, vagyis a felelősség áldozatra hárítása. Feltételezhető, hogy az efféle gondolkodás társadalmi prevalenciája összefügg a regisztrált esetek alacsony számával és az áldozatok hajlandóságával a hatósági eljárás megindítása iránt. A rejtve maradt bűncselekmények magas aránya közvetetten alátámaszthatja azt a feltevést, hogy az áldozatok provokátorai a bűncselekménynek, felelősek a bűncselekmény megtörténéséért – ez pedig visszahatva az áldozatra éppen a rejtve maradt bűncselekmények arányát növeli azáltal, hogy eltántorítja őt a feljelentéstételtől.

A témaválasztást ezen ördögkör-szerű helyzet inspirálta – úgy gondoljuk, hogy mind jogi, mind pedig szociálpszichológiai szempontból érdekes információkkal szolgálhat a látencia és az áldozatokról való vélekedés kapcsolatának részletes vizsgálata.

Bevezetés

Az erőszakos szexuális bűncselekmények a bűnügyi statisztikában

Az Európai Unió adatai szerint minden harmadik nő átél élete során fizikai vagy szexuális erőszakot (Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, n.d.), mégis, ezeknek csekély része kerül bejelentésre: az Európai Unió nők elleni, nemi alapú erőszakot vizsgáló kutatásának (EU-

GBV) kezdetleges adatai¹ azt mutatják, hogy az erőszakos szexuális bűncselekmények kevesebb, mint 5%-a jut a rendőrség tudomására (Európai Bizottság, 2022). Fontos megjegyezni, hogy ez az arány Bulgária, Franciaország, Lettország, Hollandia, Szlovénia és Ausztria vizsgálatából származik. Magyarországon a szexuális erőszak feljelentésének mértéke más európai országokhoz képest kimondottan alacsony: Svédországban például a 100.000 főre eső szexuális erőszakkal kapcsolatos feljelentések a magyar arány közel 30x-osát teszik ki az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatalának (UNODC) 2022-es adatai szerint. Habár elsőre úgy tűnhet, hogy a feljelentések számában fellelhető különbség pozitív, – hiszen azt sejteti, hogy Magyarországon jóval kisebb mértékben fordulnak elő szexuális erőszakos bűncselekmények – az adatok mögöttes okait megvizsgálva más képet kapunk. Az eltérés a svéd büntető igazságszolgáltatásba vetett hitéről, a svéd bűnügyi statisztika nagyobb mértékű hitelességéről és pontosságáról, valamint a svéd jogszabályok áldozatvédelmi sikerességéről adhat tanúbizonyságot (Gyurkó, 2015). A különbség az összes elkövetett bűncselekmény helyett valószínű, hogy inkább a rejtetten maradt (látens) bűncselekmények arányát jellemzi. Míg Svédországban körülbelül 10-20% közé becsülik a regisztrált eseteket (Amnesty International, 2010), hazánkban a legfrissebb, 2012-es adatok összehasonlítása szerint csupán az esetek 2,4 ezreléke, azaz 0.24%-a kerül regisztrálásra (Wirth és Winkler, 2015).

A látencia okai

A fentebb bemutatott információk alapján sejthető, hogy a szexuális erőszakot megvalósító esetek jelentős hányada a bejelentésig sem jut el. Ennek több oka is lehet. Ezen kívül a statisztikákban megmutatkozó nagymértékű látenciához hozzájárulhatnak különböző rendszerszintű problémák is, amelyek hatására a bejelentés után az ügy kieshet az igazságügyi rendszerből még az eljárás megindítása előtt. A következőkben az áldozatok hallgatását, a regisztrálás elmaradását eredményező tényezőket, valamint azon rendszerszintű sajátosságokat mutatjuk be, amelyek a szexuális erőszakos bűncselekmények rejtve maradásához vezethetnek. Ezen indokokat három csoportba rendszereztük, különválasztva a jogi, egyéni és társadalmi tényezőket.

jogi tényezők

Magyarországon a jelenleg hatályos törvények szerint a szexuális kényszerítés alapesete [Btk. 196. § (1) bekezdés], valamint a szexuális erőszak Btk. 197. § (1) bekezdés a) pontjában

¹ Jelenleg csak 7 ország adatai kerültek publikálásra (BG, FR, LV, LT, NL, AT, SI).

meghatározott formája, azaz az erőszakkal, illetve élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel elkövetett szexuális kényszerítés a Btk. 207. §-a értelmében csak magánindítványra büntethető. Ez alól kivételt képez, ha a szexuális erőszakkal összefüggően nem magánindítványra büntetendő bűncselekmény is elkövetésre kerül. Ezen büntethetőségi akadály mögött meghúzódó jogpolitikai indok a sértett kímélete. Az elkövetővel szembeni büntetőeljárás lefolytatása csak akkor valósulhat meg, ha a sértett vállalja a számára ezzel együtt járó kellemetlenségeket, ami magában foglalhatja például a jogi procedúra terheit, de az események elbeszélés általi újraélésének esetleges nehézségeit is. A magánindítványt a bűncselekmény elkövetőjének kilétéről való tudomásszerzés utáni harminc napon belül kell előterjeszteni, ennek hiányában a bűncselekmény elkövetője nem büntethető. Ez a határidő rendkívül rövid időtartamot foglal magába. Összehasonlításképpen, a bevezetőben már említett Svédországban a bűncselekmény elkövetésének időpontját követően legalább 10 év (minősített esetekben 15 év) áll az áldozat rendelkezésére az eset jelentésére, csak ezután következik be az elévülés (Amnesty International, 2020).

A szexuális erőszakos bűncselekmények bejelentésének mértékét befolyásolhatja a büntetőeljárásba és a rendőrségbe vetett bizalom hiánya is. Tóth (2018) összefoglalója felhívja a figyelmet arra, hogy a bántalmazott nők többségének kellemetlen tapasztalatai vannak a rendőrséggel és a bírósággal, ezek pedig széles körben is befolyásolhatják az emberek vélekedését az igazságszolgáltatási rendszerről. Ezen negatív benyomások egyfajta üzenetként értelmezhetőek az igazságszolgáltatás elkötelezettségéről a szexuális erőszakos bűncselekmények áldozatainak védelmét illetően és eltántoríthatják az áldozatokat attól, hogy jogi eljárást indítsanak. A diszmisszív, az áldozat érdekeit és igényeit figyelmen kívül hagyó rendszer másodlagos viktimizációhoz is vezethet (Orth, 2002). A percepció, hogy bizonyos bűncselekmények esetében értelmetlen a hatóságokhoz fordulni vagy hogy a feljelentés csupán egy hosszú és megalázó procedúrát indítana el a látencia nagyobb mértékéhez vezethet ezen bűncselekmények vonatkozásában (Borbíró, 2019).

Fontos említést tennünk az attríció jelenségéről is: ha az áldozat a már említettek (és a később taglalt személyes és társadalmi indokok) ellenére is úgy dönt, hogy a rendőrséghez fordul, a regisztrált bűncselekmények nagy része kiesik az igazságszolgáltatás rendszeréből még mielőtt egyáltalán elérné a bíróságot (Spronz és mtsai., 2009). A tavalyi, 2023-as évben a rendőrség tudomására jutott 758 ügyből csak 258 jutott el a vádemelésig. 397 esetben a nyomozás megszüntetése, 88 esetben pedig a feljelentés elutasítása zárta le a büntetőeljárást. Nyomozás megszüntetésének esetén a nyomozóhatóság azt állapítja meg, hogy nem történt

bűncselekmény, vagy a rendelkezésre álló adatok alapján nem állapítható meg a feltételezett elkövető bűnössége (Szabó és Szopkó, 2024).

A szexuális erőszak bizonyítása kimondottan nehéznek mondható. Objektív bizonyítékokkal (pl. biológiai anyagmaradványokkal) való alátámasztás esetén is megkérdőjelezhetővé teszi a bűncselekmény megvalósulását a beleegyezés meglétének vagy hiányának kérdése, amelynek bizonyítására a különböző fizikai sérülések sem alkalmasak minden kétséget kizáróan, mivel azok magyarázhatóak extrém szexuális szokásokra hivatkozva. Abban az esetben pedig, ha az áldozat ismeri az elkövetőt és/vagy megelőzően intim kapcsolatot létesített vele, a bizonyítás csak bonyolultabbá válik (Ibolya, 2010) – de ezen esetek jelentős része feltételezhetően nem is jut a rendőrség tudomására. Míg 2012-es adatok szerint a 20 és 74 év közötti női áldozatok 2/3-át érintette az intim partner által elkövetett szexuális erőszak (Winkler és Wirth, 2015), a regisztrált adatok szerint ez az arány csak 6.2 százalék (Szabó és Szopkó, 2024)².

egyéni tényezők

Az ismerős, különösen az intim partner által elkövetett szexuális erőszak esetén különösen nagy jelentőséggel bírnak bizonyos egyéni, személyes indokok, amelyek megakadályozhatják az áldozatot a bűncselekmény bejelentésében: az elkövetővel való kapcsolat több oldalról is visszatartó erőként jelentkezhet. Közrejátszhatnak olyan tényezők, mint például manipuláció és megfélemlítés, akár fenyegetés vagy fizikai erőszak útján, de kevésbé direkt okokkal is találkozhatunk: amennyiben az elkövető és az áldozat azonos baráti körbe tartoznak, az áldozatot visszatarthatja az aggodalom, hogy elveszíti a barátait az ügy miatt (Reich és mtsai., 2021). Intim partner esetén a párkapcsolat felbomlásának elkerülése érdekében akár teljesen át is értékelődhet az áldozatban a cselekedet, hasonlóképpen a bántalmazás egyéb formáinak kognitív átkeretezéséhez (ld. Goodfried és Arriaga, 2018) – ilyen esetben az áldozat minimalizálja, vagy akár teljesen más kontextusban értelmezi az adott cselekedetet és saját helyzetét.

Sok esetben az áldozat nem tekinti bűncselekménynak a cselekedetet: a történeteket nem egy akaratlagos, ellene irányuló bántó tettként értelmezi. E gondolatmenet szerint az elkövető nem bűnös, mivel az áldozat nem tekint rá hibásként a történetek tekintetében, tulajdonképpen tagadja az erőszak megtörténését az erre irányuló szándék hiányának apropóján. Ez a

² A különbség egy részére magyarázatként szolgálhat, hogy míg Winkler és Wirth (2015) összehasonlítása az intim partnerséget párkapcsolatként definiálja, a rendőrségi adatok csak a házastársi, élettársi kapcsolatot veszik figyelembe.

gondolkodásmód az ismerős vagy intim partner által elkövetett erőszakon kívül leginkább az alkohol- vagy drogfogyasztás hatása alatt álló elkövető esetén jellemző. Az ismerős elkövető, aki alkohol- vagy droghasználat következtében erőszakos, szimpátiát válthat ki az áldozatból. Ferraro és Johnson (1983) koncepciójára, azaz a „megmentés etikára” (salvation ethic) alapozva feltételezhető, hogy ez a szimpátia és a partner „megmentésére”, felelősségre vonásának elkerülésére irányuló stratégia az önfeláldozó és hűséges, valamint megbocsájtó énkép megerősítését szolgálja (Weiss, 2011).

A társadalmi megítélés is hatással lehet arra, hogy az áldozatok megítélése szerint bűncselekmény történt-e. Sok esetben az elkövetővel való korábbi, konszenzuális szexuális együttlét fennállása vagy jelenleg is tartó párkapcsolat esetén az áldozat úgy gondolhatja, hogy a kontextus ismeretében a saját tapasztalata nem is feltétlenül tekinthető „igazi” erőszaknak (Stewart és mtsai., 2023). A “valódi nemi erőszak”(„real rape”) sztereotípiája szerint bizonyos kritériumok kapcsolódnak a szexuális erőszak bekövetkezéséhez, például az, hogy az erőszak ismeretlen elkövető által, váratlanul történik egy eldugott, szabadtéri helyen az áldozat aktív védekezése ellenére (Anderson, 2007). A felállított kritériumrendszerrel eltérő esetekben mind az áldozat, mind pedig a körülötte lévők megkérdőjelezhetik, hogy a cselekmény egyáltalán szexuális erőszaknak tekinthető-e. Valójában az e kritériumrendszernek megfelelő esetek a szexuális erőszak csupán kis részét fedik le: mint már említésre került, az áldozatok jelentős része ismeri, akár romantikus kapcsolatban is áll az elkövetővel – éppen ezért ez a sztereotípiája rendkívül ártalmas. Habár a törvény nem köti a szexuális erőszak bűncselekmény megvalósulását efféle feltételekhez, mégis a (nem feltétlen alaptalan – ld. McKimmie és mtsai., 2014) feltételezés, hogy az ennek ellentmondó esetek negatív értékelésben részesülnek és/vagy teljes mértékben megkérdőjeleződnek a jogi procedúra során, valamint a saját, személyes adaptálása ennek a nézetnek meghatározó a szexuális erőszak értékelése és bejelentése tekintetében (Krahé, 2016).

Hasonlóképpen, a társadalom véleménye befolyásolja az áldozatot az áldozathibáztatástól való félelem esetében is. Az áldozattá válás negatív konnotációi miatt a szexuális erőszakot átélő személy elutasíthatja az áldozati identitást, ezáltal védve önmagát az ehhez társuló tulajdonságokkal való megbélyegzéstől – a hangsúly a bűncselekmény intézményes kezeléséről a személyes reakcióra helyeződik, ezáltal pedig a bejelentés sok esetben elmarad (Weiss, 2011). Emellett a közvélemény áldozatokról való vélekedését internalizálva az áldozathibáztatás az áldozat gondolkodásában önhibáztatásként is megjelenhet. Az áldozat átveszi a közvéleményben elterjedt áldozathibáztató nézőpontot és saját esetére vonatkoztatva önmagát tartja felelősnek a történetekért (Eaton, 2019). Ebben a nemi

szerepek és a nevelés is fontos tényező: a nők férfiakétól eltérő nevelésében nagyobb hangsúlyt kap a félelem, az óvatosság és elővigyázatosság. Mindezek miatt áldozattá válásukat egyfajta önhibájukból eredő mulasztásként értékelhetik, miszerint nem voltak elég óvatosak, elővigyázatosak (Johnston, 2019). Az önhibáztatás által a felelősség az elkövető helyett az áldozatot terheli. Utóbbi onnantól fogva nem csupán áldozat, többé nem ártatlan, hanem részese a bűnnek: különböző indokok, példának okáért kihívó öltözködés vagy felelőtlen viselkedés (pl. alkoholfogyasztás) alapján saját magát tekinti a bűncselekmény kiváltó okának (Weiss, 2011).

társadalmi tényezők

A nemi erőszak társadalmi háttérével kapcsolatban említést kell tennünk a nemi erőszak kultúrájáról, az angolszász nyelvterületen „rape culture” néven ismert fogalomról. A Buchwald és munkatársai (1993) által alkotott definíció a nemi erőszak kultúráját a közösségben jelen lévő hiedelmekkel köti össze, melyek a férfiak szexuális agresszióját, valamint a nők elleni erőszak elkövetését támogatják és ezáltal egy olyan társadalom kiépülését szolgálják, melyben a nők fokozottan veszélyeztetettek olyan fenyegetettségek által, amelyet az erőszak specifikusan szexuális jellegű formái jelenthetnek. MacKinnon (1994) tovább árnyalja ezt a képet, rámutatva a patriarchális társadalmakban jelenlévő kettős mércére az emberi jogok megsértésének értelmezésében. Megfigyelése szerint azokban az esetekben, ahol mind nők, mind férfiak áldozatok, az eseményeket általában az emberi jogok megsértéseként kezelik. Ezzel szemben, amikor az áldozatok túlnyomórészt nők, az emberi jogi dimenzió gyakran háttérbe szorul, és az áldozatokat vagy kizárólag nőként, vagy kizárólag emberként ábrázolják, de ritkán mindkettőként egyszerre. Ez, a láthatatlanságot kifejező jelenség is a nemi erőszak kultúrájának mély társadalmi beágyazottságát tükrözi.

A nemi erőszak kultúrája egy olyan társadalmi környezetet teremt, amelyben a szexuális erőszak elfogadottá válik, amely a nőket, akiket szexuális erőszak ér az áldozatok egy olyan altípusaként jeleníti meg, akik nem tekinthetők teljesen felelőtlennek a bűncselekmények szempontjából. Ezen szemlélet fenntartásában a média által közvetített attitűdök is jelentős szerepet kapnak (Thacker, 2017). A média érzéketlenné teheti az egyént a szexuális erőszakkal kapcsolatban a nők szexuális tárgyiasítása, a szexuális erőszak bagatellizálása, a beleegyezés „a nem is lehet igen” típusú megjelenítése által – mindez, valamint a szexuális erőszakos ügyekről történő beszámolók negatív, áldozathibáztató hangneme azt a benyomást keltheti az áldozatban, hogy egy eleve elvesztett csatát folytatna, hogyha jelentené az őt ért sérelmet (Cusmano, 2018).

A feljelentés elmulasztásának egyéni okait áttekintve a témában jártasabb olvasók már észrevehették, hogy ezek tulajdonképpen megegyeznek bizonyos nemi erőszak mítoszokkal. A nemi erőszak mítoszok szerves részei a nemi erőszak kultúrájának (Thacker, 2017). Ezen mítoszok olyan attitűdökként és általánosságban hamisnak mondható tévhitekként írhatóak le, amelyek a szexuális erőszakkal kapcsolatosak, a társadalomban széleskörűen és hosszútávon fenntartottak és a férfiak nőkkel szembeni szexuális agresszióját tagadják és igazolják. A nemi erőszak mítoszoknak sajátos funkciói vannak, pl. segítenek a személyes sebezhetőség érzetének csökkentésében, valamint trivializálják a szexuális erőszak jelentőségét, ezáltal megvédik a társadalmat a bűncselekménnyel és annak nagymértékű előfordulásával való szembesüléstől (Lonsway és Fitzgerald, 1994).³ A nemi erőszak mítoszok közül jelen dolgozatban öt csoportot emelünk ki Nyúl és munkatársai (2019) nyomán:

- 1) hazudott róla: az áldozat szavahihetőségét kérdőjelezi meg
- 2) ő is tehet róla: a felelősséget részben az áldozatnak tulajdonítja
- 3) tehetett volna ellene: a felelősséget részben az áldozatnak tulajdonítja, feltételez egyfajta passzív beleegyezést
- 4) nem ez volt a szándéka: az elkövető szándékát kérdőjelezi meg
- 5) nem erőszak volt: bizonyos kritériumok alapján magát az erőszakos mivoltát kérdőjelezi meg a cselekménynek

Látható, hogy a feljelentés elmulasztásának okai és a társadalomban a szexuális erőszakkal kapcsolatosan elterjedt sztereotípiák között nagy az átfedés. A rejtetten maradó bűncselekmények kihathatnak a társadalom véleményére azáltal, hogy a bűncselekményt trivializáló szemléletmódok, a nemi erőszak mítoszok nem kerülnek szembe az ezeknek ellentmondó tényekkel és vica versa, a társadalom véleménye kihathat a bűncselekmény látenciájának mértékére az áldozatok hallgatása mögött megbúvó okként. Ezáltal tulajdonképpen egyfajta ördögi kör alakul ki: az áldozatok maguk is elfogadják a nemi erőszak mítoszokat (Eaton, 2019), ezért nem jelentik a bűncselekményt, a nemi erőszak mítoszok pedig tovább élnek a közhiedelemben és cáfoló adatok hiányában az áldozatok negatív megítéléséhez, valamint az elkövető felelősségtől való mentesítéséhez vezethetnek.

A látencia problémája

³ Itt szeretnénk megjegyezni, hogy a szexuális erőszak áldozatai nem csak nők lehetnek, az elkövetők pedig nem csak férfiak. Ellenben, a nők áldozattá válásának gyakoriságának jelentősen nagyobb mértékére tekintettel (ld. Rainn, n.d; Statista Research Department, 2023), jelen kutatás a női áldozatokra fókuszál.

Az Európai Bizottság 2016-os felmérésének eredményei azt mutatják, hogy általánosságban Svédországban, Hollandiában és Franciaországban kevésbé elterjedtek bizonyos nemi erőszak mítoszok (áldozathibáztatás, hazugság és ismeretlen elkövető feltételezése), míg Magyarországon gyakoribbnak mondhatóak ezek a nézetek – habár legerősebben Lettországon, Litvániában és Máltán tapasztalható az e mítoszokkal való egyetértés. Míg Máltán a vizsgált évben Magyarországhoz hasonló arányban kerülnek regisztrálásra a szexuális erőszakos bűncselekmények, Lettországon és Litvániában kis mértékben alacsonyabb, Svédországban és Franciaországban⁴ pedig jelentősen nagyobb mértékben jelentkeztek az áldozatok a hatóságoknál (Eurostat, 2016). Az Európai Bizottság felmérése (2016) megmutatja azt is, hogy Magyarország egyike azon országoknak, ahol a leggyakoribb a felelősség elkövetőről áldozatra való hárítása – a válaszadók legalább 20%-a szerint az alkohol- vagy drogfogyasztás (24%), az elkövetővel való önkéntes hazamenés (20%) vagy a provokatív, szexi öltözködés (21%) igazolja a beleegyezés nélküli szexuális együttlétet. Az együttlétet megelőző flörtölés a válaszadók 19%-a, míg az, ha az áldozat éjszaka egyedül sétál az utcán, a kitöltők 18%-a szerint semlegesíti a beleegyezés hiányát.

A szexuális erőszak áldozatainak hallgatása megkönnyíti, hogy a bűncselekményre úgy tekintsünk, mintha elszeparált esetek lennének. Habár civil szervezetek (pl. NANE) kampányai igyekeznek felhívni a figyelmet a nők elleni erőszakos bűncselekmények nagyságrendjére, ezen információk kérdéses, hogy a lakosság mekkora rétegéhez jutnak el. A szexuális erőszakos esetek médianyilvánossága habár egyre nő, a tudósítások még mindig torz, nemi erőszak mítoszokon alapuló képet mutathatnak. Egy korábbi kutatás alapján úgy tűnik, a magyarság bizonyos rétegei viszonylag jól tájékozottak a szexuális erőszak statisztikáit illetően (Parti és mtsai., 2016), ám érdemes megjegyeznünk, hogy az évenkénti 300 regisztrált eset elenyésző egy közel tízmilliós lakosságban – a rejtve maradt esetek arányának tudata pedig nem feltétlenül lehet elég az áldozatokról és elkövetőkről nemi erőszak mítoszokkal erősen átszőtt gondolkodás megváltoztatásához a társadalomban. Logikus magyarázat és egyben kiskapu is lehet ebben az esetben – a sztereotípiák megváltoztatásának akadályaihoz hasonlóan – a kimagyarázás, azaz az inkonzisztens információ hatástalanítása valamilyen magyarázattal. A bűncselekmény bűnügyi statisztikákban való alacsony előfordulását indokolhatja és a nemi erőszak mítoszokkal konzisztens magyarázatként szolgálhat rá, ha az áldozatokra provokátorokként gondolunk vagy felelősnek tartjuk őket valamilyen mértékben a bűncselekmény bekövetkezésében. Ezt a nézőpontot csak megerősítheti, ha nem történik feljelentés, hiszen kérdéseket vethet fel azzal

⁴ Hollandia tekintetében nem rendelkezünk adatokkal.

kapcsolatban, hogy az áldozat miért nem fordult a hatóságokhoz (ld. Shi, 2022). E gondolkodásmód pszichológiai szempontból kedvező lehet az egyén számára, mivel védi őt a saját sebezhetőségének elismerésétől a bűncselekmény specifikus körülményekhez való kötése által.

A magyar jogrendszer hiányosságai az áldozatvédelem terén

Jelenlegi jogi rendszerünk a magyarázatok szerint az áldozatok védelmére épül, a magánindítvány - mint az eljárás megindításának feltétele - bevezetésének indoklásában is ez szerepel. Ám az áldozatsegítés tekintetében az ország elmarad az EU-s követelményrendszertől: a menedékházak száma tekintetében például az Isztambuli Egyezményekben javasolt mennyiséget Magyarország meg sem közelíti, illetve kifejezetten szexuális erőszak áldozatainak létrehozott központokkal sem rendelkezik. A jelenlegi áldozatsegítő központok általános jellege miatt nem feltétlenül képesek kielégíteni az áldozatok speciális szükségleteit – az Isztambuli Egyezmény éppen e szempontból jelenthetne iránymutatást (Sarkadi és Szopkó, 2023). Az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek képzésére is előírásokat tesz az egyezmény, ami jelenleg hazánkban nem valósul meg: Magyarország egyike például azon kevés európai uniós államnak, ahol a rendőrség nem kap emberi jogi háttérű, specifikus és rendszeres képzést, felkészítést (Átlátszó, 2020; Liptai és Patakfalvi, 2024). Ez azonban, mint korábban már említésre került, rendkívül fontos lenne, hiszen a procedúrák során az áldozatok által tapasztalt hozzáállás a rendőrök, bírók, szociális munkások részéről komoly hatással bírhat az igazságszolgáltatási intézményekbe vetett bizalomra és az áldozatok mentális jólétére. Az Isztambuli Egyezmény ratifikálásának elutasításával kapcsolatos indoklás, mely szerint a magyar jogrendszer „szigorúbb és kiemeltebb védelmet ad a nőknek” (Varga, 2020) az áldozatsegítés szempontjából egyelőre nem tűnik igaznak bizonyulni (Sarkadi és Szopkó, 2023). Az áldozatok limitált lehetőségekkel rendelkeznek és a személyes, illetve társadalmi nyomás mellett jogi akadályokba is ütköznek.

A magyar jogrendszer habár tagadhatatlan, hogy erőfeszítéseket tesz az áldozatok bizonyos traumatikus élményektől való védelme érdekében (pl.: másodlagos viktimizáció) ez inkább az áldozatok hallgatásának „támogatását” eredményezi. A magánindítvány követelménye egyfelől lehetővé teszi, hogy az áldozat maga hozzon döntést azt illetően, vállalja-e a feljelentést követő eljárást és annak esetleges kellemetlenségeit, ugyanakkor a rövid határidő miatt jelentősen csökkenti a hatóságokkal való érintkezés lehetőségét. Ezen túlmenően előfordulhat, hogy az áldozatokkal kapcsolatba kerülő, speciális ismeretekkel nem rendelkező szakemberek nem képesek megfelelően kezelni a szexuális erőszak áldozatait, illetve nem

tudják biztosítani az érzékeny és szakszerű bánásmódot. Ez a hiányosság tovább csökkentheti az áldozatok hajlandóságát a feljelentés megtételére. „*Amiről nem tudunk, az nem fáj*”, tartja a magyar közmondás – ugyanakkor talán kivétel lehet ez alól, ha az, amiről nem tudunk, szisztematikusan tart fent egy rendszert, amelyben az erőszak elfogadható.

Kutatási kérdés és hipotézisek

Jelen kutatás célja a szexuális erőszakos bűncselekmények tekintetében tapasztalható nagymértékű látencia és az áldozatok társadalmi megítélése, valamint a nemi erőszak mítoszok elfogadása közötti összefüggés vizsgálata a témabeli tájékozottság és a személyes érintettség figyelembevételével. A rejtve maradt bűncselekmények hatását elsősorban az elkövetett bűncselekmények számának becslése és a regisztrált vagy nem regisztrált esetek áldozatainak megítélésében felfedezhető különbségek alapján vizsgáljuk. Ennek megfelelően kutatásunkban szeretnénk kitérni arra is, felfedezhető-e különbség a bűncselekmény után feljelentést tevő és a feljelentést elmulasztó áldozatok között a bűncselekmény tekintetében nekik tulajdonított felelősség terén.

H1) A szexuális erőszak áldozatainak számát magasabbra becsülő egyének kevésbé fogadják el a nemi erőszak mítoszokat.

H2) A témában tájékozottabb egyének kevésbé fogadják el a nemi erőszak mítoszokat, mint a kevésbé tájékozott egyének.

H3) A feljelentést elmulasztó áldozatokat negatívan megítélő, áldozatok számát magasabbra becsülő résztvevők nemi erőszak mítosz elfogadásának mértéke nem tér el az áldozatok számát alacsonyabbra becsülő résztvevőktől.

H4) A feljelentést elmulasztó áldozatok megítélése negatívabb, mint a feljelentést tett áldozatoké.

H5) A szexuális erőszak áldozatainak számát magasabbra becsülő egyének esetén nagyobb mértékű empátia tapasztalható a szexuális erőszak áldozatok iránt.

H6) A feljelentést elmulasztó áldozatokat negatívan megítélő, áldozatok számát magasabbra becsülő résztvevők nem térnek el jelentősen az áldozatok számát alacsonyabbra becsülő résztvevőktől az áldozatok iránti empátia tekintetében.

H7) A hatóságok tudomására jutott bűncselekmények arányát magasabbra becsülő egyének negatívabban vélekednek a feljelentést elmulasztó áldozatokról.

Módszer

Kutatásunk online kérdőíves módszerrel valósul meg. A kvantitatív kutatás mellett legfőképpen az eredmények általánosíthatóságának, valamint objektív analízisének lehetősége miatt döntöttünk. Választásunkban tekintettel voltunk kutatásunk kontextusára is. Mivel kutatásunk a társadalomban megjelenő vélekedéseket érinti, kiemelt szempont volt számunkra a nagyobb, reprezentativitásra törekvő mintavétel az egyéni esetekre való fókuszálással szemben. A kérdőíves módszer kiválasztásánál elsősorban az adatok összehasonlíthatóságát, valamint az adatgyűjtés hatékonyságát tartottuk szem előtt.

Résztvevők

Kutatásunkban kényelmi mintavételt alkalmazunk, a részvételi felhívást közösségi oldalakon (pl. Facebook) hirdettük. A részvétel önkéntes volt, kritériumként a 18. életév betöltését szabtuk meg. A kérdőív kitöltését a résztvevők bármikor megszakíthatták. A vizsgálat internetes felületen, Qualtrics programmal szerkesztett online kérdőív segítségével zajlott. A kérdőívet teljes egészében 241-en töltötték ki (136 válasz részlegessége miatt nem került be a mintába). A résztvevők demográfiai adatai az 1. táblázatban találhatóak. Az átlagéletkor 29 év, a legfiatalabb kitöltő 18 éves, a legidősebb pedig 67 éves volt.

1. táblázat

Résztvevők demográfiai adatai

	<i>n</i>	%
Nem		
Férfi	40	16.6
Nő	195	80.9
Transzszexuális	2	0.8
Nem-bináris	4	1.7
Iskolázottság		
Kevesebb, mint 8 általános	0	0
Általános iskola	1	0.4
Szakmunkásképző	2	0.8
Középiskolai érettségi	47	19.5
OKJ-s szakképzés	22	9.1
Alapképzés	86	35.7

Mesterképzés / Osztatlan képzés	75	31.1
Posztgraduális képzés	8	3.3

Mérőeszközök

Kérdőívünk első része demográfiai adatokkal kapcsolatos kérdéseket tartalmaz (nem, kor, iskolázottság, szexuális orientáció). Ezután a résztvevőknek szexuális erőszakkal kapcsolatos tájékozottságukra vonatkozó kérdésekre kell választ adniuk, az első blokkban specifikusan a statisztikák, valamint a magyar jogrendszer ismeretére fókuszálva, a második blokkban pedig a szexuális erőszak előfordulásának általános körülményeiről való vélekedésre összpontosítva.

Az alább felsorolt kérdőívek mindegyikénél a résztvevők a felsorolt kijelentésekkel való egyetértésük mértékét egy 5-fokú Likert skálán jelezhetik (1 = egyáltalán nem értek egyet, 5 = teljes mértékben egyetértek).

Nemi Erőszak Mítoszok Elfogadása Skála (McMahon és Farmer, 2011; magyar adaptáció: Nyúl és mtsai., 2018)

A Nemi Erőszak Mítoszok Elfogadása Skála McMahon és Farmer (2011) által elkészített változata az Illinois Nemi Erőszak Mítoszok Elfogadása Skála átdolgozott verziója, amely a mai nyelvezetben használt kifejezésekkel, valamint a kevésbé nyilvánvalóan megmutatkozó nemi erőszak mítoszok mérésével egészítette ki az eredeti mérőeszközt. A kérdőív magyar adaptációja 19 ítemet tartalmaz, ezek 5 faktor mentén helyezkednek el (hazudik róla, ő tehet róla, tehetett volna ellene, nem ez volt a szándéka és nem erőszak volt). A felsorolt 5 faktorban az áldozathibáztatás és a bűncselekmény megkérdőjelezése is megjelenik. A kérdőív átlagát, szórását valamint megbízhatósági mutatóit a 2. táblázat tartalmazza.

Szexuális Erőszak Áldozat Empátia Skála (Smith és Frieze, 2003 alapján)

A Szexuális Erőszak Áldozat Empátia Skála a szexuális áldozatok iránti empátiát méri – azaz az áldozatokhoz való viszonyulás érzelmi oldalát. A kérdőív 18 íteimből áll. A kérdőív átlagát, szórását valamint megbízhatósági mutatóit a 2. táblázat tartalmazza.

Az utolsó blokkban a kitöltőket véletlenszerűen két csoportba osztjuk. Az első csoport Kata történetét olvashatja majd, aki szexuális erőszak áldozata lett, majd feljelentést tett az elkövető

ellen. A második csoport Noémi történetét olvashatja, amely tulajdonképpen megegyező lesz Kata történetével – ellenben Noémi nem tesz feljelentést. A történet elolvasása után a résztvevőknek egy 11 itemes kérdéssort kell kitölteniük. Ez a kérdéssor az **Attitudes Toward Rape Victim Scale (ARVS; Ward, 1988)** egy általunk **átdolgozott verziója**, amely általános kérdések helyett többnyire a történet szereplőjére specifikusan referáló kérdéseket tartalmaz. Ehhez az ARVS eredeti 25 iteméből 11-et használtuk fel. Az átdolgozott verzióból kihagyott itemek jellemzően vagy a nők egészére, vagy egy alcsoportjára vonatkoztak (pl. „Az exotikus táncosok és prostituáltak szexuális erőszakra vonatkozó vádja megkérdőjelezhető”), valamint emellett sok esetben olyan szélsőséges kijelentéseket foglaltak magukban, amelyek kifejezetten torzítóan hathattak volna az eredményekre (pl. „Általában ha egy nőt megerőszakolnak, akkor meg is érdemli” vagy „Néhány nőnek jót tenne, ha megerőszakolnák”). A kérdőív átlagát, szórását valamint megbízhatósági mutatóit a 2. táblázat tartalmazza.

2. táblázat

A felhasznált skálák átlaga, szórása és megbízhatósági mutatói

Skála	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Cronbach α</i>
Nemi Erőszak Mítoszok Elfogadása	27.41	7.16	.819
Szexuális Erőszak Áldozat Empátia Skála	74.58	10.53	.899
ARVS (átdolgozott, „Kata”)	14.65	5.39	.862
ARVS (átdolgozott, „Noémi”)	13.52	4.20	.832

Eljárás

Statisztikai elemzés

Az első hipotézisünk teszteléséhez Spearman korrelációt használunk. A rangkorrelációt azért választottuk, mivel egy ordinális és egy folytonos változó kapcsolatát szeretnénk vizsgálni. Ezután a második hipotézisünk teszteléséhez 3 csoportra bontjuk a résztvevőket: a témában tájékozatlanokra, a kevésbé tájékozottakra, valamint a tájékozottakra. Ezen csoportok kialakítása a 'tájékozottság' blokkban szereplő kérdésekre adott válaszokon alapul. A csoportokat a nemi erőszak mítoszok elfogadásának tekintetében egyszempontos varianciánálízissel hasonlítjuk össze. A próbaválasztást az indokolja, hogy kettőnél több csoport eredményeit szeretnénk összehasonlítani ugyanazon folytonos függő változón. Harmadik hipotézisünk esetén mind a feljelentést elmulasztó áldozatokról való vélekedés

alapján, mind pedig az áldozatok becsült száma alapján szintén 3 csoportra bontjuk a résztvevőket: „negatív”, „semleges” és „pozitív” megítélést különböztetünk meg, valamint „kevesebb”, „pontos” és „több” csoportot az áldozatok számának becslését illetően. Ezek után független mintás t-próbával vizsgáljuk, felfedezhető-e különbség a feljelentést elmulasztó áldozatokat negatívan megítélő csoport és az áldozatok számát kevesebbre becsülő csoport nemi erőszak mítosz elfogadásának tekintetében. A negyedik hipotézisünk teszteléséhez független mintás t-próbát alkalmazunk: a próbát azért választottuk, mivel két csoportot, jelen esetben a feljelentést tevő és elmulasztó áldozatokat szeretnénk összehasonlítani ugyanazon folytonos függő változó alapján. Ötödik és hetedik hipotézisünk az első hipotézishez hasonló módon kerül tesztelésre, míg a hatodik hipotézis esetében a harmadik hipotézis teszteléséhez használt módszert használjuk.

Eredmények

A felhasznált kérdőívek, skálák átlaga, szórása és megbízhatósági mutatói a 2. táblázatban találhatóak. A vizsgált változók leíró statisztikáit és korrelációit a 3. táblázat tartalmazza.

3. táblázat

A vizsgált változók közötti korreláció, valamint leíró statisztikáik

Változó	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4
1.Válaszadó kora	241	29	8.07	-			
2. NEMES	241	27.41	7.16	.152*	-		
3. Empátia	241	74.58	10.53	-.01	-.47**	-	
4. Érintettség [†]	241	-	-	-.11	-.30**	.49**	-

**p* = .05

***p* < .001

[†]A változó ordinális, ezért ezen esetben Spearman rangkorrelációt alkalmaztunk.

Tájékozottság

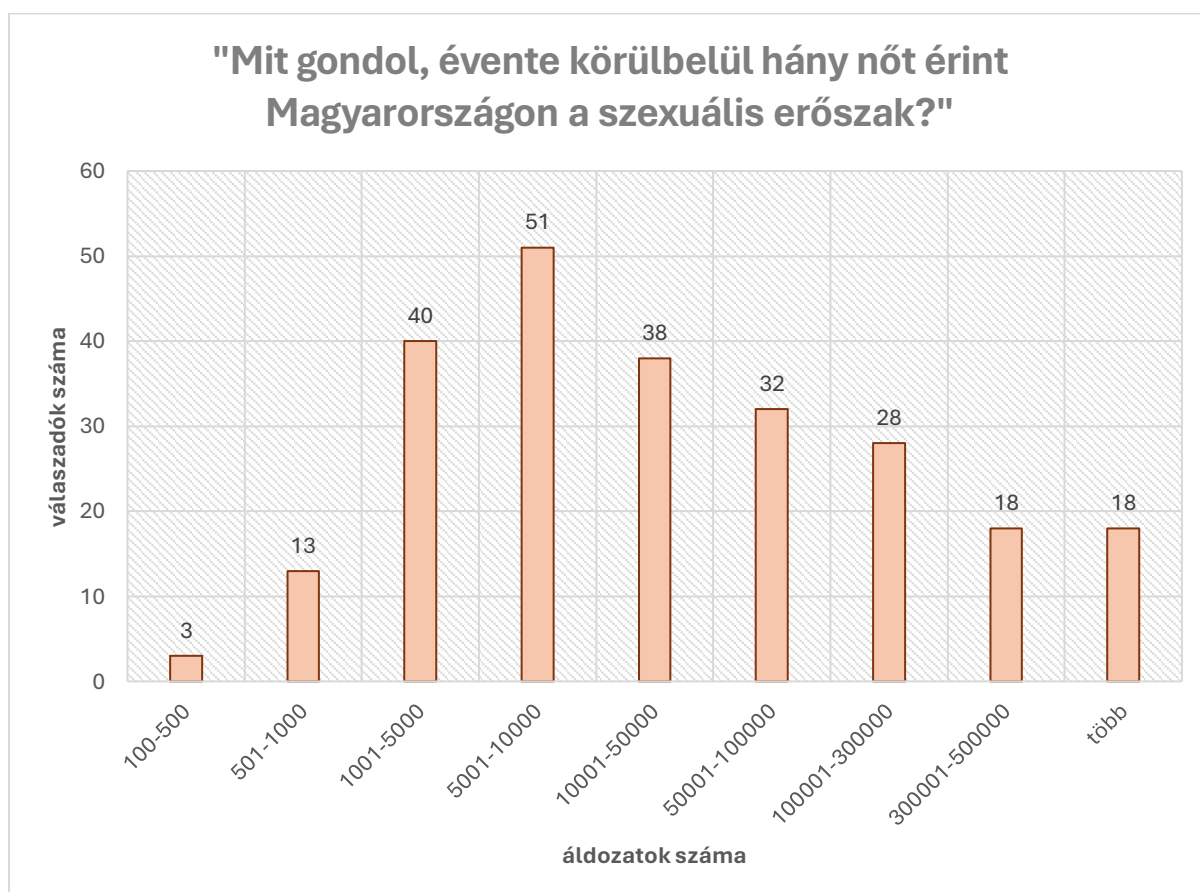
A résztvevők tájékozottságára az áldozatok nemével, számával, a hatóságok tudomására jutott szexuális erőszakos bűncselekmények arányával, a jogi procedúra megindításával, valamint az elkövetővel kapcsolatban tértünk ki. Arra a kérdésre, miszerint „Ön szerint melyik nem válik gyakrabban szexuális erőszak áldozatává?” 217-en (azaz a válaszadók 90%-a) a nőket, 24-en (válaszadók 10%-a) pedig a férfiakat jelölték meg. Az áldozatok számát összesen 60-an (25%) becsülték meg pontosan (körülbelül 100.000 nő), 145 válaszadó (60%) szerint ennél kevesebb,

36 (15%) szerint pedig ennél több nőt érint évente a szexuális erőszak Magyarországon. A résztvevők áldozatok számát illető kérdésre adott válaszainak megoszlása az 1. ábrán látható. A hatóságok tudomására jutott szexuális erőszakos bűncselekmények arányát tekintve összesen 93-an adtak pontos választ (0-5%). Ez a szám a résztvevők 38.6%-át teszi ki. A résztvevők válaszai és az egyes válaszokat megjelölő résztvevők pontos száma a hatóságok tudomására jutott szexuális erőszakos bűncselekmények arányával kapcsolatosan a 2. ábrán kerülnek bemutatásra.

A feljelentő felnőtt, akaratnyilvánításra képes áldozat esetében 91 válaszadó (38%) szerint csak az áldozat, 148 válaszadó (61%) szerint az áldozat és az ügyészség, valamint 2 válaszadó (0.8%) szerint csak az ügyészség lehet.

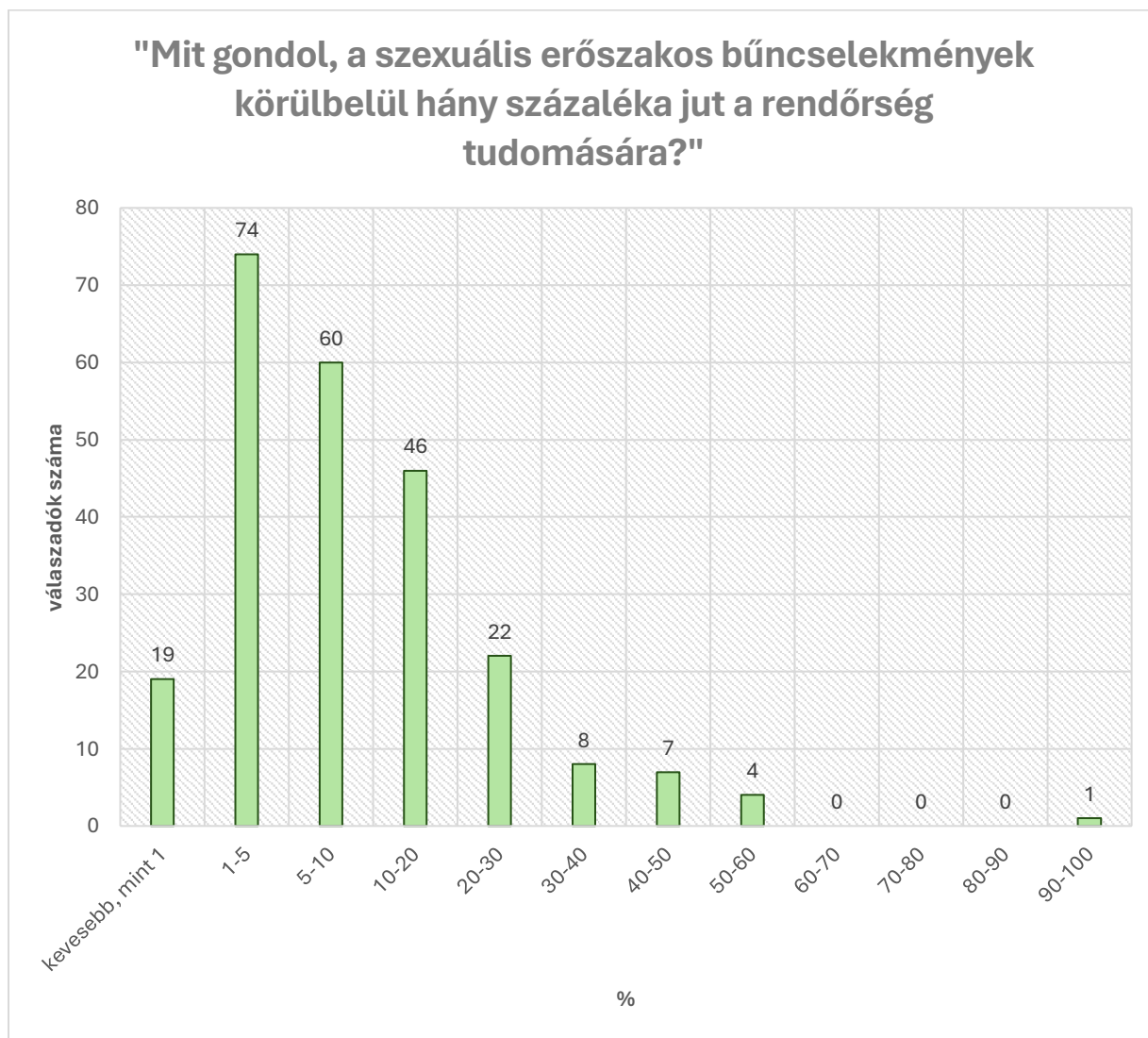
1. ábra.

A résztvevők eloszlása a „Mit gondol, évente körülbelül hány nőt érint Magyarországon a szexuális erőszak?” kérdésre adott válaszuk tekintetében.

2. ábra

A résztvevők eloszlása a „Mit gondol, a szexuális erőszakos bűncselekmények körülbelül hány százaléka jut a rendőrség tudomására?” kérdésre adott válaszuk tekintetében.

Nemi erőszak mítoszok elfogadása

A nemi erőszak mítoszok elfogadását az áldozatok becsült mértékének, valamint az általános tájékozottság tekintetében vizsgáltuk. Az áldozatok becsült mértéke esetében Spearman rangkorrelációt alkalmaztunk, amely eredménye szignifikáns, gyenge, negatív kapcsolatot mutat az áldozatok becsült száma és a nemi erőszak mítoszok elfogadása között, $\rho(239) = -.22, p < .001$. A tájékozottság tekintetében a pontos válasz mértékétől mind az áldozatok száma, mind pedig a hatóságok tudomására jutásának aránya szempontjából nagymértékben eltérő résztvevők alacsony elemszáma miatt ($N = 4$) a tervezett 3 csoport helyett 2 csoportra osztottuk

a résztvevőket, a tájékozott és a kevésbé tájékozott csoportra. A tájékozott csoport ($N = 27$) mind a gyakrabban áldozattá váló nem, mind pedig az áldozatok száma és a hatóságok tudomására jutott bűncselekmények százalékát illetően pontos választ adott, míg a kevésbé tájékozott ($N = 214$) csoport válaszai eltértek ettől. A csoportok elemszámának nagymértékű eltérése miatt Welch-féle független mintás T-próbát alkalmaztunk az összehasonlításhoz, amely során nem találtunk szignifikáns különbséget a nemi erőszak mítoszok elfogadása tekintetében a tájékozott ($M = 27.15$, $SD = 6.37$) és a kevésbé tájékozott csoport között ($M = 27.44$, $SD = 7.27$), $t(35) = .22$, $p = .41$.

Szexuális erőszak áldozatai iránti empátia

A szexuális erőszak áldozatai iránt érzett empátiát hasonlóképpen a nemi erőszak mítoszok elfogadásához, szintén az áldozatok becsült mértékének, valamint az általános tájékozottság tekintetében vizsgáltuk. Gyenge, pozitív összefüggést találtunk az áldozatok becsült mennyisége és az áldozatok iránt érzett empátia tekintetében, $\rho = .21$, $p < .001$. A tájékozott ($M = 73.26$, $SD = 12.38$) és kevésbé tájékozott ($M = 74.75$, $SD = 10.30$) csoportok összehasonlításakor használt Welch-féle független mintás T-próba nem mutatott ki szignifikáns különbséget a két csoport között, $t(30) = .60$, $p = .55$.

Feljelentést megtevő vagy elmulasztó áldozatok megítélése

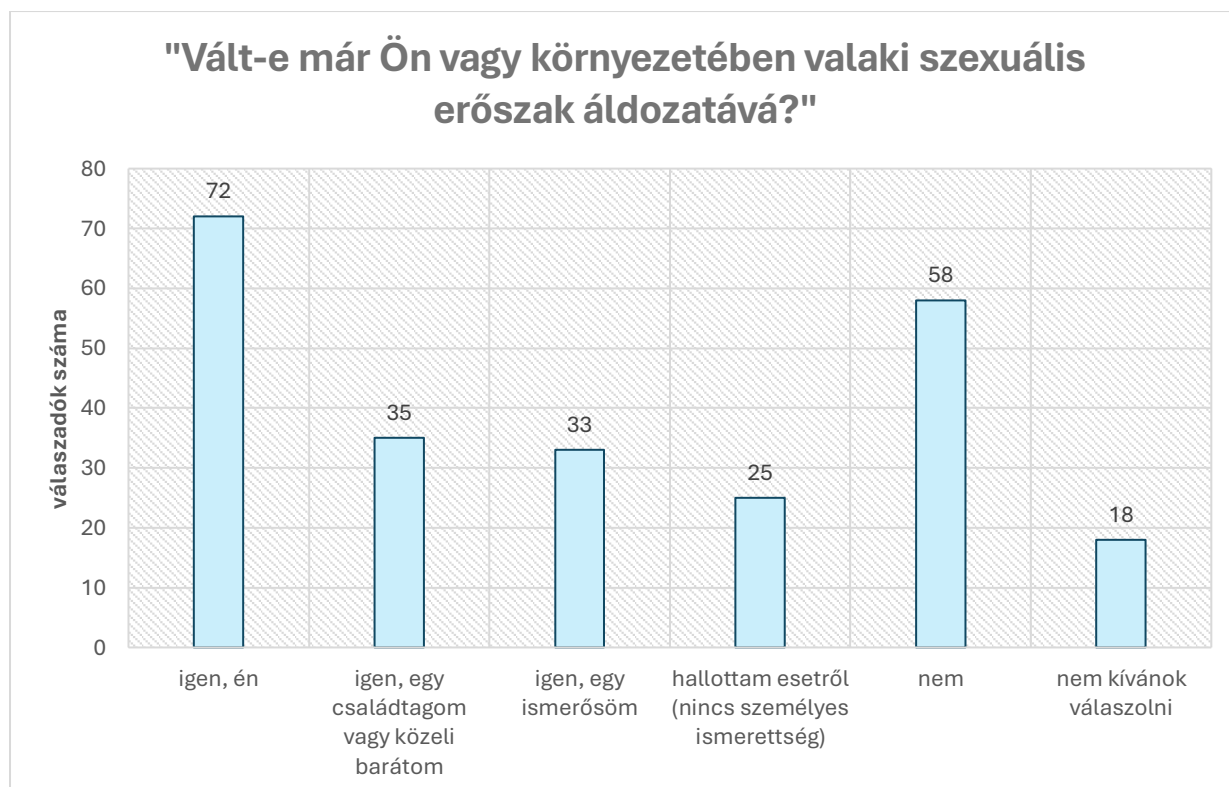
A feljelentés vagy annak elmulasztásának hatását az áldozatok megítélésére független mintás T-próbával vizsgáltuk. A Levene teszt a szóráshomogenitás feltételének sérülését jelezte [$F(1, 239) = 8.26$, $p = .004$], ezért Welch-féle T-próbát alkalmaztunk. Az összehasonlítás során nem találtunk szignifikáns eltérést a feljelentést tevő ($M = 14.65$, $SD = 5.39$) és elmulasztó ($M = 13.52$, $SD = 4.20$) áldozat megítélése között, $t(226) = 1.82$, $p = .07$. A feljelentést elmulasztó áldozatok negatív megítélésének feltételezett mérséklő hatását sem a nemi erőszak mítoszok elfogadása, sem pedig a szexuális erőszak áldozatai iránti empátia tekintetében nem tudtuk megvizsgálni, mivel a mintánk esetén nem volt tapasztalható negatív vélekedés az áldozatokról. A hatóság tudomására jutott bűncselekmények arányának becsült értéke és a feljelentést elmulasztó áldozat megítélése közötti kapcsolat vizsgálatára Spearman korrelációt alkalmaztunk, amely során nem volt kimutatható szignifikáns összefüggés, $\rho = .119$, $p = .10$.

Érintettség

A résztvevők „Vált-e már Ön vagy környezetében valaki szexuális erőszak áldozatává?” kérdésre adott válaszainak megoszlását a 3. ábra tartalmazza. A válaszadók összesen 68%-a rendelkezik valamiféle érintettséggel – akár önmaguk, családtagok vagy ismerősök áldozattá válása, akár hallomás⁵ által. Ahogy a 3. táblázatban is látható, az érintettség mérsékelt összefüggést mutat mind a nemi erőszak mítoszok elfogadásával, mind pedig a szexuális erőszak áldozatai iránt érzett empátiával. Az érintettség hatását az előzőleg bemutatott, szignifikánsan összefüggő változóink esetében vizsgáltuk. Az áldozatok száma és a nemi erőszak mítoszok elfogadása, valamint a szexuális erőszak áldozatai iránti empátia kapcsolata tekintetében az érintettség viszonyát moderációs teszttel ellenőriztük. A teszteredmények a 4. és 5. táblázatban találhatóak. Fontos megjegyeznünk, hogy a szexuális erőszak áldozatai iránti empátia esetén az érintettség modellbe való beléptetése esetén az áldozatok számának hatása elvesztette szignifikanciáját ($B = .57$, $SE B = .34$, $\beta = .11$, $t(222) = 1.66$, $p = .098$).

3. ábra

A résztvevők eloszlása a „Vált-e már Ön vagy környezetében valaki szexuális erőszak áldozatává?” kérdésre adott válaszuk tekintetében.

⁵ (azaz környezetében tud olyanról, aki szexuális erőszak áldozatává vált, ám csupán hallott az esetről valaki mástól, személyesen nem ismeri az áldozatot)

4. táblázat

Az áldozatok becsült száma, valamint a témában való érintettség hatása a nemi erőszak mítoszok elfogadására

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>t</i> (222)	<i>p</i>	<i>LLCI</i>	<i>ULCI</i>
Kimenő változó: Nemi erőszak mítoszok elfogadása							
Modell 1							
Áldozatok becsült száma	-.65	.23	-.18	-2.78	.006	-1.11	-0.19
Érintettség	-3.32	1.06	-.21	-3.15	.002	-5.40	-1.24
Modell 2							
Áldozatok becsült száma	-1.81	.49	-.51	-3.73	< .001	-2.77	-.85
Érintettség	-10.39	2.81	-.64	-3.70	< .001	-15.92	-4.86
Áldozatok becsült száma	-1.50	.55	.61	2.71	.007	0.41	2.59
* Érintettség							

Modell 1: $R^2 = .089$, $R^2_{Adj} = .080$, $F(2, 220) = 10.70$, $p < .001$

Modell 2: $R^2 = .118$, $R^2_{Adj} = .106$, $F(3, 219) = 9.79$, $p < .001$. Változás: $F(1, 219) = 7.35$, $p = .007$.

5. táblázat

Az áldozatok becsült száma, valamint a témában való érintettség hatása az áldozatok iránti empátiára

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>t</i> (222)	<i>p</i>	<i>LLCI</i>	<i>ULCI</i>
Kimenő változó: Áldozatok iránti empátia							
Modell 1							
Áldozatok becsült száma	.57	.34	.11	1.66	.098	-.11	1.24
Érintettség	8.42	1.54	.35	5.48	< .001	5.40	11.45
Modell 2							
Áldozatok becsült száma	.41	.72	.08	.57	.570	-1.01	1.83
Érintettség	7.46	4.15	.31	1.80	.074	-0.72	15.65
Áldozatok becsült száma	.20	.82	.06	.25	.804	-1.41	1.82
* Érintettség							

Modell 1: $R^2 = .144$, $R^2_{Adj} = .137$, $F(2, 220) = 18.57$, $p < .001$

Modell 2: $R^2 = .145$, $R^2_{Adj} = .133$, $F(3, 219) = 12.35$, $p < .001$. Változás: $F(1, 219) = .06$, $p = .804$.

Diszkusszió

Kutatásunk célja a szexuális erőszakos bűncselekmények tekintetében tapasztalható nagymértékű látencia, az áldozatok iránti empátia, valamint a nemi erőszak mítoszok elfogadása közötti összefüggés vizsgálata volt az áldozatok számáról és a hatóságok tudomására jutott bűncselekmények arányáról való vélekedés hatására fókuszálva. Kutatásunkban arra kerestük a választ, milyen kapcsolat lelhető fel a társadalom tájékozottsága, valamint az áldozatok megítélése között, valamint, hogy hogyan befolyásolhatja ezt a személyes érintettség. Kitértünk továbbá arra is, hogy felfedezhető-e különbség az áldozatok megítélésében annak függvényében, hogy a bűncselekményt követően tettek-e feljelentést a hatóságoknál.

A tájékozottsággal kapcsolatban változó eredményeket kaptunk. Eredményeink azt mutatják, hogy mind a szexuális erőszak (női) áldozatainak számát, mind pedig a hatóság tudomására jutott bűncselekmények arányát illetően kitöltőinknek kevesebb, mint fele rendelkezik pontos információkkal, ám utóbbi esetében a hibás válaszoknál tapasztalt eltérés kisebb mértékű. Úgy tűnik, hogy habár az áldozatok konkrét számával feltételezhetően kevésbé találkozhatunk mindennapi életünk során [amely nem lenne meglepő, tekintve, hogy a legutolsó erre vonatkozó magyar adat 2012-ből származik (Wirth és Winkler, 2015)], a látencia magas mértéke megjelenik a köztudatban, az ehhez kapcsolódó információk feltehetőleg eredményesebben érik el az egyéneket.

Az áldozatok számát a válaszadók 25%-a becsülte meg pontosan, míg körülbelül 60% ennél kevesebb esettel számolt, 15% pedig többel. A válaszadók kimondottan nagy része (44%) szerint kevesebb, mint 10000 nőt érint évente a szexuális erőszak – amely lényegesen kevesebb, körülbelül 10%-a annak a számnak, amelyet a legutóbbi áldozatvizsgálat eredményei mutattak (Wirth és Winkler, 2015). Az áldozatok számának ilyen mértékű alábecslése a köztudatban nem csupán a jelen kutatásban vizsgált társadalmi megítélés, de akár az áldozatok szempontjából is problémákhoz vezethet. Míg annak tudata, hogy a szexuális erőszak rajta kívül még sokakat érintő társadalmi probléma, segítheti az áldozatot a megküzdésben, támogatást nyújthat számára a többi áldozattal való azonosuláson keresztül és enyhítheti az áldozati identitáshoz kapcsolódó stigmát (Maier, 2024), a feltételezés, miszerint a szexuális erőszak csupán keveseket érintő jelenség, éppen ellenkezőleg hathat – az áldozat úgy érezheti, hogy problémájával teljesen egyedül van. Ez utóbbi gondolat a személy elszigetelődéséhez vezethet, amely megnehezíti számára nemcsak a segítségkérést, hanem az erőszak káros következményeinek feldolgozását is. Ezen kívül az áldozati statisztika ismerete az intézményi

változtatások tekintetében is szerepet játszhat: a probléma méretének megítélése befolyásolhatja az ehhez kapcsolódó fejlesztések, átalakítások szükségességére helyezett hangsúlyt.

Hipotézisünkkel összhangban azt találtuk, hogy az áldozatok számának becsült nagysága összefügghet mind a nemi erőszak mítoszok elfogadásával, mind pedig az áldozatok iránti empátiával, habár ezen kapcsolat csupán kismértékű. Ez konzisztens azon feltételezésünkkel, miszerint annak ellenére, hogy a rejtve maradt esetek tudata elősegítheti a nemi erőszak mítoszok elvetését, ez nem feltétlenül társul jelentős eltéréssel, mivel az inkonzisztens információ hatástalanítható különböző módokon (ld. Smith és mtsai., 2016). Fontos megjegyeznünk, hogy a kapcsolat mértéke ezen kívül összefügghet a résztvevőink esetén látható egyébként is kimondottan alacsonynak tekinthető nemi erőszak mítosz elfogadással, valamint magas áldozatok iránti empátiával is.

A nemi erőszak mítoszok elfogadásának esetében a szexuális erőszakhoz kapcsolódó személyes tapasztalat, érintettség habár moderálta a fentebb bemutatott kapcsolatot, nem magyarázta meg teljes mértékben az áldozatok becsült száma és a nemi erőszak mítoszok viszonyát. Elmondható, hogy a nemi erőszak mítoszok tekintetében az áldozatok becsült számának nagyobb mértéke önmagában, személyes érintettségre való tekintet nélkül is együtt járhat a nemi erőszak mítoszok alacsonyabb mértékű elfogadásával. Ellenben a szexuális erőszak áldozatai iránti empátia esetében úgy tűnik, hogy az áldozatok becsült száma nem jelent többletet, az érintettséggel nagy mértékben összefügg, sőt, az szinte teljesen le is fedí. Ezen különbségre válaszként szolgálhat, hogy az empátia érzelmi irányból közelíti meg az áldozatokról való gondolkodást, míg a nemi erőszak mítoszokhoz való hozzáállás kevésbé személyes, a mítoszok társadalomban elterjedt véleményeket tükrözik, elfogadásuk vagy elvetésük nem feltétlenül kíván bármiféle kapcsolódást az áldozatokhoz.

A hatóságok tudomására jutott szexuális erőszakos bűncselekmények tekintetében a kitöltőink 38.6%-a rendelkezett pontos információkkal, de csupán kevesen tértek el nagymértékben a valóságtól: a résztvevők a legtöbb esetben 20% alatti értéket jelöltek meg ezen arány becslésekor. Hipotézisünk, mely szerint az áldozatok száma, valamint a hatóságok tudomására jutott bűncselekmények arányával kapcsolatos tájékozottság összefügghet az áldozatokról való vélekedéssel nem nyert megerősítést. Sem a nemi erőszak mítoszok elfogadása, sem pedig az áldozatok iránti empátia tekintetében nem találtunk különbséget a tájékozott és kevésbé tájékozott csoportok között. Nagy mértékű eltérés volt felfedezhető ellenben a tájékozott és kevésbé tájékozott résztvevők számát illetően: csupán a résztvevők körülbelül 11%-át jellemezte a tájékozott csoportra vonatkozó követelmény.

Hipotézisünkkel, valamint más kutatások eredményeivel (pl. Shi, 2022) ellentétben úgy tűnik, hogy a feljelentést elmulasztó áldozatokról való vélekedés nem tér el jelentősen a feljelentést tevő áldozatok megítélésétől, sőt, kismértékben pozitívabb is annál. Ezen eredmény szempontjából több tényező szerepét is figyelembe kell vennünk. Mint ahogy fentebb említésre került, a résztvevőink legnagyobb része úgy gondolta, hogy a szexuális erőszakos bűncselekmények legalább 80%-a rejtve marad, 50%-nál magasabb regisztrálási arányt csupán a résztvevők összesen 2%-a jelölt meg. Tehát elmondható, hogy tulajdonképpen szinte minden kitöltő szerint gyakoribb a feljelentés elmulasztása, mint a feljelentéstevés – ez pedig társadalmilag elfogadottabbnak tűnetheti fel ezt a viselkedést (Pinho és mtsai., 2021). A feltételezés, hogy a norma a feljelentés elmulasztását támogatja pozitívabb megítéléshez vezethet azon áldozatok esetében, akik ezt követik. A személyes érintettség szerepét sem becsülhetjük alá. Kitöltőink 68%-a rendelkezik valamiféle közvetlen vagy közvetett tapasztalattal a szexuális erőszakkal kapcsolatban. Feltételezhető, hogy a tapasztalatok a feljelentéstevés vagy elmulasztás témáját is érintik, a látencia mértékét tekintve pedig valószínűsíthető, hogy ezen tapasztalat inkább az utóbb említett opcióhoz köthető. A személyes példához fűződő attitűdök nem kizárt, hogy befolyásolják a hasonlóan cselekvő áldozatokról való általános vélekedést is.

Ezen kívül eredményeink azt mutatják, hogy a hatóság tudomására jutott bűncselekmények arányára vonatkozó becslés esetében sem fedezhető fel összefüggés a feljelentést elmulasztó áldozatok megítélésével kapcsolatban, mint ahogyan azt feltételeztük. A személyes érintettség, valamint a nagymértékű látencia tudatának szerepe itt sem elhanyagolható, de a különböző nőjogi mozgalmak, a szexuális erőszak ellen fellépő mozgalmak is közre játszhatnak a feljelentést elmulasztó áldozatokhoz kapcsolódó attitűdök terén. Bizonyos kampányok betekintést nyújthatnak abba, milyen nehézségeket élnek át az áldozatok, ezen nehézségek pedig sok esetben a rendőrségi intézkedéshez, a feljelentéshez, a tárgyalásokhoz kapcsolódnak. Azon okok ismerete, amelyek az áldozatokat a feljelentés elmulasztása felé vezetik, elősegíthetik az áldozatok szavahihetőségével kapcsolatos különbségek (ld. Shi, 2022) megszüntetését.

Emellett a rendőrséggel kapcsolatos attitűdök szerepéről is említést kell tennünk. Habár úgy tűnik, hogy a rendőrségbe vetett bizalom egyre inkább erősödik a magyar társadalomban, legalábbis a Központi Statisztikai Hivatal 2020-as vizsgálatában ezt láthatjuk: míg 2013-ban mért 5.7 ponthoz képest 2020-ban 0.4 pont emelkedés volt tapasztalható; ez a változás nem biztos, hogy a szexuális erőszak terén is jelentkezik vagy mértéke elegendő ahhoz, hogy megváltoztassa a szexuális erőszakra adott rendőri reakcióról kialakult képet. Mind

Magyarországon (Tóth, 2018), mind pedig külföldön (Lorenz és Jacobsen, 2021) rendkívül negatív tapasztalatokról számolnak be az áldozatok a rendőrséggel való kommunikációjuk, szexuális erőszakos bűncselekménnyel kapcsolatos ügyük során. Tekintettel arra, hogy a válaszadók több, mint 2/3-a rendelkezik valamiféle érintettséggel, (akár ő maga, közeli hozzátartozója vagy ismerőse szexuális erőszak áldozata volt) feltételezhető, hogy rendelkeznek valamiféle személyes tapasztalattal vagy másoktól szerzett információval a rendőrség eljárását illetően – ez pedig hatással lehet arra, hogyan vélekednek a feljelentéstétellel kapcsolatban, megértőbbé teheti őket azok irányába, akik nem jelentették be az őket ért erőszakot, hiszen tudomásuk van arról, milyen nehézségek kapcsolhatóak ehhez.

A kutatás korlátai

A kényelmi mintavétel miatt a kutatás nem tekinthető reprezentatívnak. A résztvevők jelentős része, 80.9%-a nő volt, valamint 98.7% rendelkezett legalább középiskolai érettségivel, amely a legutóbbi magyarországi vizsgálatokban tapasztalt 59%-os aránytól jelentősen eltér (Központi Statisztikai Hivatal, 2023). Ezen tényezők befolyással lehettek a vizsgált változókra is: több kutatás eredményei szerint, a nők esetében kevésbé és kisebb mértékben jellemző a nemi erőszak mítoszok elfogadása (Avezahra és Chusniyah, 2022; Crall és Goodfriend, 2016), valamint a férfiakhoz képest jobban együttéreznek a szexuális erőszak áldozataival (Nagel és mtsai., 2005). Az iskolázottság szintén összekapcsolható a nemi erőszak mítoszok internalizálásával: úgy tűnik, hogy minél magasabb szintű végzettséggel rendelkezik valaki, annál kevésbé hajlamos elfogadni a társadalomban megjelenő tévhiteket a nemi erőszakhoz kötődően (Bendixen és mtsai., 2014).

Habár a mintavétel során igyekeztünk minél szélesebb réteget elérni, a kérdőívünket leginkább olyan személyek töltötték ki, akik már rendelkeztek valamiféle érintettséggel a témában. Ez összefügghet a kitöltők demográfiai jellemzőivel – a szexuális erőszak áldozatai leggyakrabban fiatal nők (Rainn, n.d.) – de közrejátszhatott ebben az is, hogy az érintettek eleve érdekeltőbbek lehetnek a témában, ezáltal pedig hajlamosabbak arra, hogy részt vegyenek ezzel kapcsolatos kutatásokban. Az érintettség, ahogy jelen kutatás eredményeiből is látszik, szintén viszonylag szoros kapcsolatban áll mind a nemi erőszak mítoszok elfogadásával, mind pedig az áldozatok iránt érzett empátiával. Annak ellenére, hogy igyekeztünk az érintettség hatását is figyelembe venni a statisztikai eljárások során, a mintánk összetétele feltételezhetően így is jelentősen befolyásolhatta a kutatás eredményeit.

Kifejezetten magas volt a lemorzsolódás aránya is, 429 kitöltőből csupán 241 résztvevő válaszait tudtuk felhasználni. Ehhez hozzájárulhatott a téma érzékenysége vagy akár az

érintettségre vonatkozó kérdéshez kapcsolódó esetleges személyes reakciók is. Az online portálokon (melyeken a kérdőív megosztásra került) keresztül több esetben is előfordult, hogy férfiak a kitöltés megszakításának okaként a női áldozatok kiemelését említették. Ezen kívül a kérdőívet a kitöltések maximalizálása érdekében igyekeztünk tömören és kevésbé részletekbe menően kialakítani, amely különösen az áldozatok megítélése szempontjából mutatkozott meg. Kutatásunk a feljelentést tevő és elmulasztó áldozat esetében egy leegyszerűsített történetet mutatott be, ám ez a részletek hiánya miatt túlságosan tágan értelmezhetővé tette az eseteket. A téma szubjektivitása több visszajelzés kapcsán is felmerült, ezért érdemes lehet a jövőben pontosabban behatárolt szituációk meghatározása a hasonló vizsgálatoknál. Sok esetben az alkalmazott kérdéssor, például a Nemi Erőszak Mítoszok Elfogadása Skála korlátai jelentettek kihívást a kitöltők számára: többen megjegyezték, hogy ezen téma esetében szerintük a kérdések és ezekre adható válaszok nem közvetítik megfelelően a téma árnyaltságát. Az emiatt érzett frusztráció szintén hozzájárulhatott a kitöltés megszakításához.

Kitekintés

A jelenlegi kutatás kiindulópont lehet a szexuális erőszak áldozatairól való vélekedés, a nemi erőszak mítoszok elfogadása és a bűncselekményhez kapcsolható adatok ismerete közötti kapcsolat vizsgálatához. Kutatásunk eredményei azt mutatják, hogy a magyar közösségimédia-felhasználók körében kimondottan sokan alábecsülik a szexuális erőszak áldozatainak számát, ez pedig szerepet játszhat a nemi erőszak mítoszok elfogadásában. Ennek tekintetében indokolt lehet olyan kísérletek megvalósítása, amelyek a tényleges adatokkal való szembesítés hatását mérik. Annak ellenére, hogy nagyobb nyilvánosságot kap napjainkban a szexuális erőszak (és mindenféle nők elleni erőszak), úgy tűnik, ez nem jelenti azt, hogy maradandó formában kerül közlésre, vagy egyáltalán megjelenik az, hogy mekkora mértéket is ölt a probléma. Ezt megnehezíti az is, hogy nem rendelkezünk friss adatokkal, kutatásokkal, amelyek az áldozatok tényleges számára, valamint a bűnügyi statisztikákban megjelenő számokra és ezek diszkrétanciájára fókuszálnának.

Ahogy már fentebb említésre került, habár jelen kutatás eredményei nem mutattak jelentős eltérést az áldozatok megítélésének tekintetében a feljelentéstétel függvényében, érdemes lehet megvizsgálni, hogy ezen eredmény változik-e, amennyiben az áldozatokhoz kapcsolódó történet tipikusan nemi erőszak mítoszokra jellemző részletekkel teletűzdelve kerül bemutatásra, kisebb helyet hagyva a szituáció sajátos értelmezésének. Emellett kimondottan fontos lehet annak vizsgálata is, hogy a személyes, családtag vagy ismerős által állított példa a feljelentéstevés kapcsán milyen kapcsolatban állhat a hasonlóan cselekvő áldozatok általános

megítélésével. Kutatásunk nem tért ki a résztvevők tapasztalataira a bűncselekmény bejelentését illetően, ám az érintettségre vonatkozó eredményeket, valamint a magas mértékű látenciával kapcsolatos tájékozottságot tekintve úgy tűnik, indokolt lenne ezen tényező figyelembevételével a feljelentést tevő és elmulasztó áldozatokról való vélekedés pontosabb értelmezéséhez.

Habár naivitás lenne azt feltételezni, hogy több kutatás a témában gyors változáshoz vezethetne a társadalmi megítélés szempontjából, a széleskörű eredmények a szexuális erőszakos bűncselekmények nagyságrendje, az áldozatokat érintő pszichológiai folyamatok, valamint a hatóságok áldozatokhoz való viszonyulását és ennek lehetséges javítását illetően tényleges fejlődést érhet el például egy áldozatközpontú, a bűncselekmények bejelentését/nyilvánosságra hozását elősegítő jogrendszer kialakításán keresztül. A jelenlegi jogi és hatósági szabályozás pozitívuma, hogy a döntést az áldozat kezébe adja, ám kérdéses, hogy ez valós döntés-e a körülmények között.

A magánindítvány, habár azt szolgálná, hogy az áldozat esélyt kapjon arra, hogy egy átgondolt, felelős döntést hozzon, amely minimalizálja az őt ért ártalmakat, ezen ártalmak sok esetben másféle módszerekkel is enyhíthetők lennének, amelyek teret hagynának az elkövető lehetséges felelősségre vonásának, sőt, elősegíthetnék az ügy igazságszolgáltatásba való eljutását. Az előterjesztéséhez kapcsolódó 30 napos határidő ebben a szituációban, ahol a különböző társadalmi és egyéni hatások egyébként is a hallgatás felé tolják a sebezhető érzelmi állapotban lévő áldozatot, kevés lehetőséget ad az opciók mérlegelésére. A mérleg már a kezdeti állapotában is kiegyensúlyozatlan: a hatóságok negatív, elutasító, megkérdőjelező hozzáállása az áldozatokhoz, a társadalom negatív véleménye, a jogi procedúra, a bizonyítás nehézségei, és minden egyéb ok, amely már felsorolásra került, a hallgatást támogatja. Az áldozatokat támogató rendszerek hiánya is csupán egy a sok, a feljelentés elmulasztása mögött megbúvó indok között, mégis, a menedékházak rendkívül fontos szerepet játszhatnak a rejtve maradt bűncselekmények arányának csökkentésében, hiszen lehetőséget biztosítanak az áldozatoknak arra, hogy biztonságosan eltávolodjanak az elkövetőtől. Erre 30 nap alatt nem biztos, hogy képesek lennének, hiszen az elkövető akár egy fedél alatt is élhet velük. Továbbá megemlíthetjük ezzel kapcsolatban a rendőrök, jogi szereplők képzésének szükségességét a nők elleni erőszakkal kapcsolatosan a másodlagos viktimizáció elkerülése érdekében és a szexuális erőszak áldozatai számára segítséget nyújtó központok létrehozását is, amelyek jogi, pszichológiai és akár pénzügyi szempontból is támogatást jelenthetnének az áldozat számára a bűncselekmény következményeivel való megküzdése során.

A magánindítvány beadásának hiányára nem feltétlenül csupán abban kell keresnünk az okot, hogy ez megkönnyíti az áldozatok helyzetét, vizsgálnunk kell azt is, hogy emellett jelen vannak-e olyan intézkedések, amelyek az áldozatok helyzetét akkor is megkönnyítik, amennyiben a joghoz fordulnak segítségért. Ezek hiányában a magánindítvány inkább egy állásfoglalásnak tekinthető a jogalkotó részéről a szexuális erőszakos ügyek tekintetében: „amiről nem tudunk, az nem fáj”. A #MeToo mozgalom által láthatóvá vált, hogy az egyes áldozatok felszólalása, nyilvánosság elé lépése nagymértékben segítheti a további sértetteket az ellenük elkövetett cselekmények feldolgozásában, az ezekkel kapcsolatos lépések megtételében. Láthatjuk, milyen elsőprő hatást érhet el az, ha tudunk a problémákról, amelyek a felszín alatt lapulnak. A határidő növelése és az áldozatokat segítő lépések önmagukban nem hatnak ösztönzően arra, hogy az áldozat feljelentést tegyen – de egy lépést jelenthetnek abba az irányba, hogy a mérleg negatív oldala ellensúlyozhatóbbá váljon.

Felhasznált irodalom

- Alapvető Jogok Biztosának Hivatala. (n.d.). *Felmérés az Európai Unióban a nők elleni erőszakról—Az EU Alapjogi Ügynökségének jelentése*. AJBH. Retrieved 14 April 2024, from <https://www.ajbh.hu/-/felmeres-az-europai-unioban-a-nok-elleni-eroszakrol-az-eu-alapjogi-ugynoksegenek-jelentese>
- Amnesty International. (2010). *Case closed: Rape and human rights in the Nordic countries: Summary report*. <https://www.amnesty.org/en/documents/act77/001/2010/en/>
- Amnesty International. (2020). *Sweden: Criminalization and Prosecution of Rape in the Sweden – Submission to the UN Special Rapporteur on Violence against Women, its Causes and Consequences*. <https://www.amnesty.org/en/documents/eur42/2426/2020/en/>
- Anderson, I. (2007). What is a typical rape? Effects of victim and participant gender in female and male rape perception. *British Journal of Social Psychology*, 46(1), 225–245. <https://doi.org/10.1348/014466606X101780>
- Avezahra, M.H., & Chusniyah, T., (2022). The internalisation and normalisation process of rape myth acceptance: a qualitative study. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 3(2), 57-74. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2432243>
- Átlátszó. (2020). *Az Isztambuli Egyezmény nem tökéletes, de jobb annál, ami most van*. Retrieved 24 October 2024, from <https://regiblogok.atlatszo.hu/2020/05/20/az-isztambuli-egyezmeny-nem-tokeletes-de-jobb-annal-ami-most-van/>
- Bendixen, M., Henriksen, M., & Nøstdahl, R. K. (2014). Attitudes toward rape and attribution of responsibility to rape victims in a Norwegian community sample. *Nordic Psychology*, 66(3), 168-186. <https://doi.org/10.1080/19012276.2014.931813>
- Borbíró, A., (2019). Prevenció a büntető igazságszolgáltatáson keresztül. In Borbíró, A. Gönczöl, K., Kerecsi, K. & Lévy, M. (Eds). *Kriminológia*. Második átdolgozott kiadás. Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Buchwald, E., Fletcher, P.R., Roth, M.T., & Adams, C.J. (1993). *Transforming a Rape Culture*. Milkweed Editions.
- Crall, P., & Goodfriend, W. (2016). She asked for it: Statistics and predictors of rape myth acceptance. *Modern Psychological Studies*, 22(1), 4. <https://scholar.utc.edu/mps/vol22/iss1/4>
- Duru, C., Aguocha, C., Iwu, A., Oluoha, U., Okedo-Alex, I., Ohanle, I., & Nwaigbo, E. (2018). Sexual Abuse among Female Undergraduates in Tertiary Institutions in IMO

- State, Southeast Nigeria: Prevalence, Pattern and Determinants. *OALib*, 05, 1–24.
<https://doi.org/10.4236/oalib.1104516>
- Eaton, J. (2019). *'Logically, I know I'm not to blame but I still feel to blame': Exploring and measuring victim blaming and self-blame of women who have been subjected to sexual violence* [D_ph, University of Birmingham].
<https://etheses.bham.ac.uk/id/eprint/9820/>
- ENSZ. (1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women*.
<https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1993/en/10685>
- Európai Bizottság. (2022). *EU survey on gender-based violence against women and other forms of inter-personal violence (EU-GBV): First results : 2022 edition*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2785/41553>
- Európai Bizottság & TNS Opinion & Social network. (2016). *Gender-based violence*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2838/009088>
- Eurostat. (2016). *Intentional homicide and sexual offences by legal status and sex of the person involved* [Data set]. Retrieved 14 April 2024 from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/crim_hom_soff__custom_10794120/default/table?lang=en
- Ferraro, K. J., & Johnson, J. M. (1983). How women experience battering: The process of victimization. *Social problems*, 30(3), 325-339.
<https://doi.org/10.1525/sp.1983.30.3.03a00080>
- Goodfriend, W., & Arriaga, X. B. (2018). Cognitive Reframing of Intimate Partner Aggression: Social and Contextual Influences. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(11), 2464. <https://doi.org/10.3390/ijerph15112464>
- Gyurkó, Sz. (2015). *Nemi erőszak: svédek vs. magyarok*. WMN. <https://wmn.hu/ugy/9274-nemi-eroszak-svedek-vs-magyarok>
- Ibolya, T. (2010). *Egy erőszakos közöszlés nyomozása és annak tanulságai*.
<http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/4.pdf>
- Johnston, L. (2019). *What women know and men don't: Women have an ever-present fear of being attacked*. cleveland.com. <https://www.cleveland.com/news/2019/10/what-women-know-and-men-dont-women-have-an-ever-present-fear-of-being-attacked.html>
- Judit V. (2020, January 30). *Varga Judit: Az Isztambuli Egyezményről*. Mandiner. Retrieved 14 April 2024, from <https://mandiner.hu/velemeney/2020/01/az-isztambuli-egyezmenyrol>

- Központi Statisztikai Hivatal (2021). *A lakosság jogrendszerbe vetett bizalma*. Retrieved 24 October 2024, from <https://www.ksh.hu/sdg/2-8-sdg-16.html>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2023). *A népesség száma legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként [ezer fő]** Retrieved 11 October 2024, from https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0006.html
- Krahé, B. (2016). Societal Responses to Sexual Violence Against Women: Rape Myths and the “Real Rape” Stereotype. In H. Kury, S. Redo, & E. Shea (Eds.), *Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration* (pp. 671–700). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-08398-8_24
- Liptai, L. & Patakfalvi, D. (2024, March 27). *Varga Judit a nőket érő erőszak ellen harcolt, mégis hisztinek nevezte az erről szóló egyezményt*. Retrieved 24 October 2024, from <https://telex.hu/belfold/2024/03/27/mirol-szol-az-isztambuli-egyezmeny-amiro-l-varga-judit-es-magyar-peter-kapcsan-most-mindenki-besz-el>
- Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1994). Rape Myths: In Review. *Psychology of Women Quarterly*, 18(2), 133–164. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1994.tb00448.x>
- Lorenz, K., & Jacobsen, C. (2024). Sexual violence survivors’ experiences with the police and willingness to report future victimization. *Women & Criminal Justice*, 34(2), 107-129. <https://doi.org/10.1080/08974454.2021.1985045>
- MacKinnon, C. A., & Rape, G. (1994). Women's Human Rights, 17 HARV. *Women's LJ*, 5, 12.
- Maier, S. L. (2024). Advocates’ Perception of the Secondary Victimization of Rape Survivors by Law Enforcement, the Legal System, and Hospital Professionals. *Violence Against Women*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/10778012241292260>
- McMahon, S., & Farmer, G. L. (2011). An Updated Measure for Assessing Subtle Rape Myths. *Social Work Research*, 35(2), 71–81. <https://doi.org/10.1093/swr/35.2.71>
- McKimmie, B. M., Masser, B. M., & Bongiorno, R. (2014). What Counts as Rape? The Effect of Offense Prototypes, Victim Stereotypes, and Participant Gender on How the Complainant and Defendant are Perceived. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(12), 2273–2303. <https://doi.org/10.1177/0886260513518843>
- Nagel, B., Matsuo, H., McIntyre, K. P., & Morrison, N. (2005). Attitudes toward victims of rape: Effects of gender, race, religion, and social class. *Journal of interpersonal violence*, 20(6), 725-737. <https://doi.org/10.1177/0886260505276072>

- Nyúl B., Ferenczy D., Kende A., & Szabó M. (2018). A nemierőszak-mítoszok elfogadása skála (Nemes) magyar adaptációja. *Alkalmazott Pszichológia*, vol. 18. issue 1. ISSN 1419872X. <https://doi.org/10.17627/ALKPSZICH.2018.1.115>
- Orth, U. (2002). Secondary victimization of crime victims by criminal proceedings. *Social justice research*, 15, 313-325. <https://doi.org/10.1023/A:1021210323461>
- Pinho, A. D. S., Molleman, L., Braams, B. R., & van den Bos, W. (2021). Majority and popularity effects on norm formation in adolescence. *Scientific reports*, 11(1), 12884. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-92482-8>
- RAINN. (n.d.) *Victims of Sexual Violence: Statistics* | RAINN. (n.d.). Retrieved 24 October 2024, from <https://www.rainn.org/statistics/victims-sexual-violence>
- Reich, C. M., Anderson, G. D., & Maclin, R. (2022). Why I Didn't Report: Reasons for Not Reporting Sexual Violence as Stated on Twitter. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 31(4), 478–496. <https://doi.org/10.1080/10926771.2021.1912873>
- Sarkadi, N. M. & Szopkó, Z. (2023). Nem védi meg a magyar nőket az erőszaktól a kormány különutas módszere. *atlatszo.hu*. <https://atlatszo.hu/kozugy/2023/03/08/nem-vedi-meg-a-magyar-noket-az-eroszaktol-a-kormany-kulonutas-modszere/>
- Shi, L. (2022). Public opinion about# MeToo victims and offenders: A nationwide experiment. *Violence against women*, 28(12-13), 3154-3173. <http://dx.doi.org/10.1177/10778012211054868>
- Smith, C. A., & Frieze, I. H. (2003). Examining rape empathy from the perspective of the victim and the assailant. *Journal of Applied Social Psychology*, 33(3), 476–498. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2003.tb01907.x>
- Smith, E. R., Mackie, D. M. & Claypool, H. M. (2016). *Szociálpszichológia*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Statista Research Department. (2024). *Reported rape cases Europe by victim's gender 2021*. Statista. Retrieved 14 April 2024, from <https://www.statista.com/statistics/1072770/number-of-rapes-in-europe/>
- Spronz, J.; Wirth, J.; Lovett, J. & Kelly, L. (2009. május). *Eltérő rendszerek, hasonló eredmények? A regisztrált nemi erőszak esetek attríciójának ő nyomon követése tizenegy országban*. NANE. <https://nokjoga.hu/wp-content/uploads/nemi-eroszak-eltunese-az-igazsagszolg-rdsz-ben-osszefoglalo-jelentes-2009.pdf>
- Stewart, S., Willmott, D., Murphy, A., & Phillips, C. (2023). “I thought I’m better off just trying to put this behind me” – a contemporary approach to understanding why women

- decide not to report sexual violence. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 0(0), 1–17. <https://doi.org/10.1080/14789949.2023.2292103>
- Szabó K., & Szopkó Z. (2024, April 2). *Öt év alatt megduplázódott a kapcsolati erőszak áldozatainak száma, gyakoribbak a szexuális bűncselekmények is*. atlatszo.hu.
<https://atlatszo.hu/adat/2024/04/02/ot-ev-alatt-megduplazodott-a-kapcsolati-eroszak-aldozatainak-szama-gyakoribbak-a-szexualis-buncselekmenyek-is/>
- Thacker, L. K. (2017). Rape culture, victim blaming, and the role of media in the criminal justice system. *Kentucky Journal of Undergraduate Scholarship*, 1(1), 8.
<https://encompass.eku.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=kjus>
- Tóth O. (2018). A nők elleni párkapcsolati erőszak Magyarországon. Az elmúlt 20 év kutatási eredményeinek összegzése. *socio.hu*, 4, 1–28.
<https://doi.org/10.18030/socio.hu.2018.4.1>
- UNODC. (2022). *Violent & Sexual Crime*. [Data set], Retrieved, 27 October 2024, from <https://dataunodc.un.org/dp-crime-violent-offences>
- Ward, C. (1988). The Attitudes Toward Rape Victims Scale. *Psychology of Women Quarterly*, 12(2), 127–146. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1988.tb00932.x>
- Weiss, K. G. (2011). Neutralizing sexual victimization: A typology of victims' non-reporting accounts. *Theoretical Criminology*, 15(4), 445–467.
<https://doi.org/10.1177/1362480610391527>
- Wirth, J. & Winkler, Zs. (2015). *Nők elleni erőszak az adatok tükrében*. NANE.
<https://nokjoga.hu/wp-content/uploads/nane-fra-nepesseg-enyubs-final-2014-w-w-2015jun19.pdf>